

А.І. Чаговець, кандидат педагогічних наук, доцент
Ю.В. Сирова, здобувач кафедри креативної
педагогіки та інтелектуальної власності УПА

СУЧАСНИЙ ВИХОВАТЕЛЬ ДНЗ: ВИМОГИ СУСПІЛЬСТВА ДО НЬОГО

У статті розглянуто проблему професійної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти у ВНЗ. Доведено актуальність і необхідність підготовки фахівців з дошкільної освіти, підготовлених до здобування знань, спроможних працювати в умовах ринкової економіки. Охарактеризовано поняття: сучасний вихователь дітей дошкільного віку, педагогічна майстерність, педагогічні здібності та практична підготовка педагога. Подано характеристику професійних якостей та здібностей, знань та умінь майбутніх спеціалістів з дошкільної освіти. Проаналізовано та визначено основні завдання та зміст системи роботи кафедри теорії та методики дошкільної освіти по підготовці фахівців Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради до їх самовдосконалення.

Ключові слова: фахівець дошкільної освіти, самовдосконалення, педагогічні здібності, науково-дослідна робота студентів, педагогічна майстерність, педагогічна практика.

Постановка проблеми. Сучасна особистісно-орієнтована модель дошкільної освіти пред'являє вихователю дошкільного навчального закладу високі вимоги до його особистісного і професійного розвитку.

Сучасний вихователь-педагог – це носій загальнолюдського та національного, а також власного гуманістичного досвіду, особа, що здійснює вибір, приймає самостійні рішення у розв'язанні тих чи інших педагогічних завдань, створює сприятливі умови для розвитку, виховання і навчання дошкільнят. Тому, враховуючи тенденції сьогодення, варто переосмислити традиційні функції педагогічної діяльності, реалізувати прогресивні ідеї в розвитку дошкільної освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретико-методологічні засади професійного становлення майбутніх педагогів розглянуто в філософських роботах В. Андрущенко, Г. Гершунського, В. Кременя, працях психологів І. Беха, І. Ісаєва, В. Крутецького, А. Маркової, наукових дослідженнях педагогів Н. Кузьміної, Н. Ничкало, О. Пехоти, В. Сластьоніна. Проблеми структури і

змісту психолого-педагогічної та фахової підготовки майбутніх вихователів розглядали А. Алексєєва, Г. Беленька, О. Богініч, Ю. Косенко, М. Машовець та інші. Продуктивний підхід до аналізу питань підготовки спеціалістів для дошкільних установ та осмислення процесів, специфічних для України, висвітлено в працях Л. Артемової, А. Богуш, Н. Калініченко, Е. Карпової, О. Кононко, К. Крутій, В. Майбороди, Т. Поніманської, О. Проскури, О. Сухомлинської, М. Собчинської. Теоретичні та прикладні питання впровадження компетентнісного підходу в систему освіти розробляли вітчизняні вчені Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Пошетун, О. Овчарук, О. Савченко, С. Трубачов та зарубіжні науковці А. Бермус, І. Зимня, Дж. Равен, Р. Уайт, А. Хуторський, Е. Шорт. Сутність, структура та зміст професійно-педагогічної компетентності стали предметом досліджень Г. Беленької, Н. Глузман, Л. Карпової, М. Левківського, М. Машовець, О. Мороз. Ці дослідження забезпечили можливість розглянути вимоги до професійного становлення майбутнього вихователя в умовах сучасного суспільства.

Мета статті: аналіз проблеми професійної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Вища педагогічна школа покликана забезпечити підготовку вихователя нової формації, здатного до творчої реалізації різноманітних освітніх програм, використання в професійній діяльності інноваційних технологій, готового до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з вихованцями і формування активної, креативної, компетентної, самодостатньої особистості [2].

Сучасний вихователь дітей дошкільного віку – це людина, яка спроможна професійно вирішувати проблеми і завдання, що виникають в реальних ситуаціях професійної діяльності.

Питання результативності роботи кожного дошкільного навчального закладу, його іміджу, увага влади до якості дошкільної освіти вимагають підвищення рівня професійної підготовки педагогічних кадрів, що забезпечує конкурентоспроможність ДНЗ пов'язану зі здатністю задовольняти наявні і прогнозовані вимоги споживачів.

Актуальність і необхідність підготовки фахівців з дошкільної освіти визначається:

- потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях дошкільної освіти з урахуванням сучасних вимог і національних традицій для роботи в державних, приватних різнотипних установах та в умовах сім'ї;
- особистісно орієнтованою системою навчання, виховання дітей дошкільного віку;
- запровадженням в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів новітніх педагогічних технологій, нетрадиційних форм педагогічної взаємодії з дітьми;
- підготовкою до взаємодії особистості в різних сферах життєдіяльності: освіти, організації соціального досвіду людини.

Це потребує подальшого вдосконалення та розвитку педагогічної освіти, посилення якісної теоретичної та практичної підготовки педагогічних працівників з вищою освітою. Це передбачає:

- визнання особистості студента як центральної фігури навчального процесу;
- урахування індивідуально-типологічних особливостей студентів в організації навчального процесу;
- варіативність цілей і змісту навчання, способів діяльності, організаційних форм та засобів навчання;
- оптимальним поєднанням колективної форми організації навчальної діяльності студентів з індивідуальним характером засвоєння знань;
- свобода і самостійність студентів у виборі власної траєкторії навчання;
- систематичний зворотній зв'язок студента та викладача, побудований на засадах об'єктивності оцінювання знань і умінь;
- організаційно-методичним забезпеченням навчального процесу;
- стимулювання позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів і викладачів.

Харківська гуманітарно-педагогічна академія здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, що дозволяє випускникам

варіативно та гнучко функціонувати в системі дошкільної освіти, орієнтуватися на потреби сім'ї та дитини в умовах збільшення кількості дошкільних закладів різних типів та профілів і розвитку нових форм дошкільної освіти в сільській місцевості.

У сучасних умовах перед академією і факультетом дошкільної та корекційної освіти стоять завдання: поєднати усталені освітні традиції з новітніми технологіями викладання; зміцнити сильні сторони освіти за рахунок інтеграції нових методів навчання, надати студентами більшої самостійності.

Розробляючи концепцію перспективного розвитку, ми вважаємо стратегічною метою підготовку вихователя дошкільного навчального закладу з новим педагогічним мисленням, гуманіста і оптиміста за переконанням, який бачить дошкільне життя у всій його унікальності, складності і різноманітності, розуміє характер дітей, уміє втілити загальні ідеї виховання і фізичного розвитку у конкретній технології.

Педагогічний колектив кафедри теорії та методики дошкільної освіти працює над створенням якісного освітнього середовища, яке дозволяє готувати не лише висококваліфікованих спеціалістів дошкільної освіти, а й формувати загальну культуру та сприяти духовному розвитку випускників.

Науково-методична робота викладачів кафедри спрямована на вирішення проблеми «Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі впровадження сучасних технологій».

Належну увагу кафедра приділяє науково-дослідній роботі студентів, завданням якої є:

- формування наукового світогляду студентів, оволодіння методологією та методами наукового дослідження;
- надання допомоги студентам у прискореному оволодінні спеціальністю, досягненні високого рівня професіоналізму;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань;
- прищеплення студентам навичок самостійної науково-дослідної роботи;

- розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у практичній роботі;
- розширення теоретичного світогляду і наукової ерудиції майбутнього фахівця;
- створення та розвиток наукових шкіл, творчих колективів, виховання у ВНЗ резерву вчених, дослідників, викладачів.

Одним із основних завдань системи роботи по підготовці фахівців є формування здатності до безперервного самовдосконалення. Виконання цього завдання забезпечує зближення процесу навчання з реальними умовами професійної діяльності студентів. Ця робота передбачає високу професійність викладачів і адекватність, ініціативу та наполегливість студентів у здобутті знань.

Робота нашого навчального закладу спрямована на підготовку майбутнього фахівця, який володіє вищезазначеними здібностями. Звісно, що підґрунтям для повноцінного розкриття творчих здібностей майбутніх спеціалістів є формування не тільки теоретичної бази знань, але й практичних умінь педагогічної діяльності у різних напрямках роботи з дітьми. Серед різних педагогічних дисциплін, які викладають на факультеті дошкільної освіти, центральне місце займають курси дошкільної педагогіки та спеціальних методик, останні з яких і мають спрямування на оволодіння конкретними методиками і технологіями дошкільної освіти.

На думку багатьох науковців (І.А. Зязюна, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривоноса та ін.) швидкість самовдосконалення, саморозвитку педагога залежить і від педагогічних здібностей, а саме:

- комунікативності – професійної здатності педагога, що характеризується потребою у спілкуванні та вмінні його здійснювати;
- перцептивних здібностей – професійної проникливості, пильності, педагогічної інтуїції, здатності сприймати та розуміти іншу людину;
- емоційної стабільності – здатності володіти собою, зберігати самоконтроль, здійснювати саморегуляцію з будь-якої ситуації, незалежно від сили зовнішніх чинників, що провокують емоційний зрив;

- динамізму особистості – здатності активно впливати на іншу особистість;
- оптимістичного прогнозування – прогнозування розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній і перетворення всієї структури особистості через вплив на її позитивні якості;
- креативності – здатності до творчості, спроможності генерувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем для отримання кращого результату, швидко розв'язувати проблемні ситуації [3].

Зокрема для формування комунікативних здібностей майбутніх вихователів проводяться навчальні дисципліни: психотренінг комунікативності, психолінгвістика, психолого-педагогічний практикум, основи психолого-педагогічної діагностики та психокорекції та інші. На яких організуються семінари-практикуми з основ педагогічного спілкування як засобу гуманізації навчально-виховного процесу; тренінги з оволодіння студентами моделлю особистісно-орієнтованої взаємодії з дітьми; майстер-класи з організації сучасних форм взаємодії з родинами вихованців.

Можливість розвитку проєктувальних навичок і вмінь дає студентам введення дисциплін до навчального плану підготовки спеціаліста та участь у творчих і проблемних групах (які розробляють сучасні підходи до соціального розвитку дітей).

Практика показує, що вихователі ДНЗ недостатньо володіють гностичними здібностями. Реальну можливість для розв'язання цієї проблеми має організація та участь студентів у науково-практичних конференціях різного рівня (кафедральних, регіональних, усеукраїнських, міжнародних).

Студенти нашої академії за останній навчальний рік 2013 підготували близько 70 тез. Це супроводжується аналізом власної діяльності, співвідношенням її результатів із запропонованими шляхами підвищення їхньої ефективності.

Важливою складовою у системі навчання майбутніх педагогів є практична підготовка. З погляду методології професійної підготовки, педагогічну практику слід розглядати як інтегрований базовий компонент особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця. Вона виступає як зв'язок між теоретичним

навчанням майбутніх фахівців дошкільної освіти та їхньою самостійною роботою у закладах дошкільних навчальних закладах. Практика – це, насамперед, процес оволодіння різноманітними видами професійної діяльності, у якому цілеспрямовано створюються умови для самопізнання та самовизначення студента під час виконання різних професійних ролей і формується потреба самовдосконалення.

Становлення майбутнього вихователя як кваліфікованого фахівця – процес тривалий, оскільки фахівець, який працює у системі «людина–людина», повинен поглиблювати свої знання і вдосконалювати професійні якості протягом усього трудового життя .

Професійна підготовка вихователя – це сукупність загальних і спеціальних знань і вмінь, які забезпечують можливість роботи за певною спеціальністю. Вони набуваються в процесі теоретичного й практичного навчання у ВНЗ. Отже, підпрофесійною підготовкою вихователя ми розуміємо процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві, компетентно вирішувати педагогічні проблеми в дошкільних навчальних закладах [1].

Будь-якому педагогові необхідні теоретичні, методичні знання, уміння й навички з організації виховної роботи, а також знання з психології й педагогіки. Отримання теоретичних і методичних знань забезпечує підготовку з конкретної спеціальності, а загально педагогічних, дидактичних і психологічних – загальну для професії педагога підготовку. Сукупність усіх цих знань і становить професійно-педагогічну підготовку вихователя.

Для розвитку професійних здібностей студентів ефективною формою КЗ «ХГПА» є проведення в кращих ДНЗ м. Харкова та області різних видів педагогічної практики. За навчальним планом напряму підготовки бакалавра на педагогічну практику визначено 1340 год. Зокрема : ознайомлювальна, у групах раннього віку, перші дні дитини в школі, спостереження з педагогіки, показові та пробні заняття в ДНЗ, літня педагогічна практика, педагогічні технології в дошкільній освіті, переддипломна. Для підготовки спеціаліста за навчальним планом на педагогічну практику визначено 574 год. А саме: психолого-

педагогічна практика, організаційно-методична практика, практика з додаткової кваліфікації.

Важливим аспектом діяльності Харківської гуманітарно-педагогічної академії є традиційне проведення конкурсів педагогічної майстерності, творчих зустрічей, «круглих столів» та «майстер-класів» з досвідченими вихователями дошкільних навчальних закладів міста Харкова та Харківської області, переможцями міських конкурсів «Вихователь року», керівниками закладів освіти, викладачами інших вищих навчальних закладів.

Вивчення проблеми свідчить, що знання, спрямованість і здібності без умінь, без володіння способами дій не гарантують високих результатів. Загалом педагогічна техніка спирається на знання та здібності, дає змогу проявити внутрішній потенціал педагога, гармонізувати структуру його діяльності.

Завважимо, що вихователі, які досягають вищого, новаторського рівня педагогічної майстерності сприймають свою професію як хобі й отримують від неї задоволення. Це – достатньо вагомий аргумент для саморозвитку кожного педагога.

Висновки. Таким чином, щоб відповідати сучасним вимогам професії вихователь дітей дошкільного віку й гарантувати високу якість навчально-виховного процесу ДНЗ, майбутній фахівець дошкільної освіти має прагнути стати справжнім професіоналом, майстром своєї справи, досягти вершин педагогічної майстерності. Тому основними напрямками професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти у ВНЗ мають бути по-перше самовизначення педагога у світовій і національних культурах, у тому числі й педагогічній, по-друге вироблення на цій основі соціально-професійної компетентності.

Перспективи подальших розвідок. Перспективні розробки в цьому напрямі ми вбачаємо у подальшому вивченні шляхів вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Список використаної літератури:

1. Компетентність педагога як важлива умова його професійної діяльності : [монографія] / Н.Н. Мурована. — Севастополь: Рибзст, 2006. - 24 с.
2. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу : навчальний посібник / Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко. - 2-ге вид. - Суми : Університетська книга, 2010. - 319 с.
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. — К.: Вища шк., 1997. — 349 с

Чаговец А.И., Сырочая Ю.В. Современный воспитатель ДОУ: требования общества к нему

В статье рассмотрена проблема профессиональной подготовки будущего специалиста дошкольного образования в ВУЗе. Доказана актуальность и необходимость подготовки специалистов дошкольного образования, подготовленных к получению знаний, способных работать в условиях рыночной экономики. Охарактеризованы понятия: современный воспитатель детей дошкольного возраста, педагогическое мастерство, педагогические способности и практическая подготовка педагога. Дана характеристика профессиональных качеств и способностей, знаний и умений будущих специалистов по дошкольному образованию. Проанализированы и определены основные задачи и содержание системы работы кафедры теории и методики дошкольного образования по подготовке специалистов Коммунального заведения «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета к их самосовершенствованию.

Ключевые слова: *специалист дошкольного образования, самосовершенствование, педагогические способности, научно-исследовательская работа студентов, педагогическое мастерство, педагогическая практика.*

Chagovets A., Syrovaya J. Modern tutor of preschool educational institution: requirements of society to it

The article considers the problem of professional training of a future pre-school education specialist at the university. It proves the relevance and necessity of the university training of preschool education specialists prepared for getting knowledge and capable of working under market economy conditions. The following concepts have been characterized: modern preschool teacher, pedagogical skills, teaching abilities and practical teacher training. Professional skills and abilities, knowledge and skills of future preschool specialists have been specified. Under analysis are the main tasks and the essence of the system of work of the Department of theory and methodology of pre-school teaching at the preparation of the specialists from the Municipal establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv regional Council for their

self-improvement. The paper characterizes the work of the University on the creation of qualitative educational environment for the training of highly skilled specialists of pre-school education and formation of the general culture and spiritual development of graduates. It also reveals the main tasks of future preschool teachers' professional training at the university, namely the teacher's self-determination in the national and world cultures, including the pedagogical one, the development on this basis of the socio-professional competence and value attitude towards teaching. It is proved that the educational process in the Municipal establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv regional Council promotes mastering of various kinds of professional activity, where the conditions for self-knowledge and self-determination of students are purposefully created.

Key words: pre-school education expert, self-improvement, teaching abilities, scientific-research work of students, pedagogical skills, teaching practice.